

İNSANLAR MAYMUN MUYDU?

1968

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Filozof Mualla Lahuti Resmi akademik bir unvanı olmadığı halde çevresinde filozof diye anılan, çok okuyan, çok yazan biridir. Yazdığı kitap yüzünden hakkında birçok dedikodu olmuştur. Bu dedikodular yüzünden onun ve ailesinin başına türlü olaylar gelmektedir. Çocuklarına verdiği isimlerin anlamı sırasıyla bir, iki ve üçtür.

Enis Buhari Eskiden vaiz olan Enis Buhari, Mualla Efendi'nin kitabında savunulan, insanların atalarının hayvanlar olduğu düşüncesine şiddetle karşı çıkar ve Mualla Efendi'yi susturmaya çalışır. Fikirleri ile onu bastıramayınca, şiddet yoluyla durumu çözme planları yapar.

Hayrullah Efendi *Enis Buhari* gibi, Mualla Efendi'nin "İnsanlar Maymun Muydu" isimli kitabını sert bir şekilde eleştiren bir yazı yazmıştır ve yazısı gazete de yayınlanmıştır. Eski vaizlerdendir.

Şeyh Hamza Şeyh Hamza, yasaklanmasına rağmen hocalık yaparak insanları kandırıyor, cinlerle konuşup bağlantı kurduğu yalanını söylüyordur. Bu sayede geçinen biridir.

Şadi Bey Fehmi Paşa'nın oğludur. Eskiden saray çevresine yakın olması sebebiyle zenginlik içinde yaşamış ailelerden birine mensuptur. Menfaatçi, kötü niyetli bir karakterdir. Cevherleri altına çeviren formülü bulup eski zenginliğine kavuşma derindedir.

Ali Şeref Sporla uğraşan, yirmi üç yaşında bir gençtir ve Mualla Efendi'nin oğullarıyla yakın arkadaştır. Selase ile evlenir ve bir çocuğu olur. Mualla Efendi'den sonra en fazla öne çıkan karakter olduğu söylenebilir.

Vahit Filozofun ilk çocuğudur. Yirmi bir yaşındadır. Mahallelerine yaşayan Lemiye'ye âşıktır.

Selase Filozof'un en küçük çocuğudur. On altı yaşındadır. Ali Şeref'e âşıktır.

İsneyn Mahallelerinde yaşayan Güzide'ye âşıktır. On dokuz yaşındadır. Filozof'un ikinci oğludur.

Müride Hanım Mualla Efendi ile evlidir. İyi niyetli, telaşlı bir kadındır. Filozofla uyumlu ve birbirine bağlı ilişkileri vardır. Geleneksel bir ev hanımı görünümündedir.

Rabia Anadolu'nun bir köyünde koyun çobanlığı yaparken İstanbul'a getirilmiştir. Ayaklarına ayakkabıyı ilk kez İstanbul'da giymiştir. Tabiatı vahşi iken Mualla Efendi'nin evinde biraz değişmiştir. Adı Kezban iken Mualla Efendi tarafından anlamı dört olan Rabia ismi ile gerçek adı değiştirilmiştir.

ÖZET

"İnsanlar maymun muydu" isimli bir kitap yazarak bu konudaki teorilerden ve kendi düşüncelerinden bahseden Mualla Efendi, çok fazla olumsuz eleştiri alır. Özellikle eski vaizler tepkilerini onu taşlama planları yapmaya kadar götürür. Mahallesindekiler ise onu dinsiz ve uğursuz görerek başlarına gelen her olumsuzluğu onun varlığından bilirler. Mualla Efendi ve ailesini huzursuz ederek mahalleden taşınmalarını sağlamak isterler. Fakat Filozof, insanların yaradılışı ve bulunduğu olgunluk seviyesini bildiğini söyleyerek yapılanları sakince karşılar ve kimseye zararı olmayan düzenini sürdürmeye devam eder. Aynı mahallede yaşadıkları Lemiye ve Gülizar'ın, Filozof'un oğulları ile aşk yaşaması ve aileleri onaylamadığı için evden kaçmalarıyla Filozof'a karşı eleştiriler artar ve uzun süre geçmesine rağmen hiçbir şekilde kendilerinden haber alınamayan kızların bulunması için çok defa evine baskınlar yapılır. Fakat hiçbir ipucu bulunamaz. Bu konuda da Mualla Efendi'nin baskın anında özel güçleriyle kızları şeffaflaştırdığı söylentileri bile yayılır. Mualla Efendi'nin başına gelenler bu konuyla da bitmez. Araştırmalarından dolayı ilgi alanlarıyla ilgili sürekli tuzağa düşürülerek dolandırılmaya ve kendisinden faydalanılmaya çalışanlar çıkar. Bunlarda birisinde ölümlü tehdit edilerek kaçırılır. Fakat hepsini oğulları ve Ali Şeref sayesinde fazla zarar görmeden atlatır. Romanın sonunda ise kızların aileleri tatlılıkla Mualla Efendi'ye doğruları öğrenme isteklerini belirtirler. Başka çareleri de kalmamıştır. Öğrenirler ki kızları kaçtıklarından beri o evdedir ve mutlu birer evlilikleri vardır. Çocukları da olmuştur.

Mualla Efendi eski bir genelev olan evlerinin gizli odası sayesinde, kızları o güne kadar baskınlardan saklayabilmiştir. Tüm aileler barışır ve huzurlu bir hayat sürülür.

ÖYKÜ

Mualla Efendi'nin kitabı Mualla Efendi, Darwin'in teorisini de içine alacak şekilde Dünya'nın oluşumundan bu yana en basit hücreli canlılardan karmaşığa doğru canlıların zamanla var olduğu teorisini savunduğu bir kitap yazmıştır. Bu kitaba ve teoriye göre insan ve maymun arasında henüz varlığı ispatlanamamış, insanın atası yarı maymun, yarı insan özellikleri taşıyan bir tür vardır. Kitap çok ses getirir ve Müslümanların çoğunlukta olduğu yaşadığı toplumda fazlasıyla eleştirilir. Mualla Efendi, mahallesinde de uğursuz, dinsiz, şeytan gibi görülür ve yaşanan tüm olumsuzluklar onun varlığına yorulur, bir hayli dedikodusu yapılır. Bunun yanında gazetede de bazı eleştiri yazıları yazılır. Özellikle bir gazetenin yayınladığı iki eleştiri yazısı çok ağırdır ve Mualla Efendi bunu görüşmeye gazeteye gelir. Gazeteye yazılan sert eleştiri yazılarından birinin sahibi Enis Buhari'de oradadır. İkisinin karşılıklı konuşma imkânı olur. Hararetle geçen konuşma da Filozaf ile baş edemeyen eski vaiz daha da sinirlendir. Kendine yandaş bulabilmek için gazeteye diğer eleştiri yazısını yollayan kişiyi bulmaya çalışır ve gazeteden adresini öğrenir.

Eski vaizlerin planı Gazeteye takma isimle yazı yazan diğer bir kişi yine esi vaizlerden biri olan Hayrullah Efendi'dir. O da Mualla Efendi'ye çok öfkeli ve ders verilmesi gerektiğini, susturulursa düşüncelerini etrafa yayamayacağını düşünüyordur. Bu iki kişi aralarında konuşurken Hayrullah Efendi'nin komşusu Ali Vahit, onların sohbetlerine kısa süre katılır. Fakat onları düşüncelerinden ve tavırlarından dolayı eleştirir. O, iki düşüncenin arasında yer alıyordu ama herkesin kendi düşüncesini ifade edebilme hakkı olduğunu, bilimin dinin etkisinde olmaması gerektiğini savunuyordu. Hayrullah Efendi ve Enis Buhari o günden sonra konuşmalarını daha kısık sesle ve yalnız yapar. Planları uygun bir zamanını bulup Filozof'u taşlamaktır.

Ali Vahit'in uyarısı Ali Vahit bu konuşmaları duyar ve planı anlar. Hemen Mualla Efendi'nin evini bulur. Durumu ona ve o an evde bulunan Ali Şeref ile Vahit'e anlatır. Ali Şeref, Filozof'u bu duruma karıştırmadan bir plan yapmak ister. Mualla Efendi'den tek istediği birkaç gün evden çıkmamasıdır. Mualla Efendi de genellikle Cuma akşamları eski Şeyhülislam olan arkadaşına gidiyor ve onunla uzun uzun sohbet diyordu. Ziyaretlerine birkaç gün ara verebileceğini söyler.

Ali Şeref'in planı Ali Şeref, Vahit ve İsneyn'i de örgütler ve bir plan yapar. Eski vaizler, akşam vakti Mualla Efendi'nin eve dönmesine beklerken taşlarını hazırlamışlardır. Uzaktan onu görüp tam taşları fırlatacaklarken, arkadan elleri tutulur ve kımıldayamazlar. O an Mualla Efendi kılığına giren Ali Şeref, sakalını ve uzun, cübbemsi pardösüsünü çıkarır ve içinden şeytana benzer bir görüntü çıkar. Etrafta da nerden çıktığı anlaşılamayan kıvılcımlar görünür. Vaizler, Mualla Efendi sandıkları kişinin şeytan olduğunu ve insanları kandırmak için suret değiştirdiğine inanırlar. Şeytan onlara kendisine secde etmesini isterken karşı durmaya çalışıp dua okurlar. O an birden bire uykuya dalarlar. Uyandıklarında uzakta bir arazidedirler ve her yerleri dayak yemiş gibi ağrıyordu. Ceplerinde de şarap şişesi vardır. Yüzleri de kapkara boyanmıştır. İki arkadaş ne olduğunu çözmeye çalışıp bir çeşme ararken, polis onları karakola götürür. Yapılan soruşturma da anlattıklarını mantıklı bulunmaz ve işledikleri bir suçta dair de kanıt olmadığı için dosya kapanır. Şeytan olayı ile ilgili de bir ipucu bulunamaz. Fakat bu olaydan sonra dedikodular iyice artar ve Filozof mahallemde daha kötü anılır, ailesi iyice dışlanır. Bahçesine ölü hayvanlar ve camlarına taşlar atılır. Herkes onların mahalleden taşınıp uzaklaşmasını ister. Filozof ise sakince durumu idare eder.

Gülizar ve Lemiye'nin kayboşları Mahalleli, Mualla Efendi ve ailesine şeytan muamelesi yapıp onları dışlarken bu durumdan çocuklar da etkilenir. Vahit ve İsneyn mahalleden Lemiye ve Gülizar'a aşiktir. Kızların da onlarda gönlü vardır ama hiç kimse onlara kız vermek isteyecektir. Ayrıca Selase ve Ali Şeref de epeydir birbirlerine sevdalıdır ve artık yaşları uygun hale gelince evlenmek istiyorlardı. Lemiye ve Gülizar'ın, Vahit ve İsneyn ile olan durumu iyice mahallede konuşulur olunca, aileler kızların ağzını arar ve bir şeyler olduğunu anlayınca bu evliliğe asla müsaade etmeyeceklerini söylerler. Aileleriyle yapılan konuşmalardan sonra sırasıyla Lemiye ve Gülizar belli bir müddet arayla ortadan kaybolur. Ne morgda, ne hastane de ne de başka bir yerde bulunamazlar. Filozof'un oğulları ile aşk yaşadıkları için onların kaçırdığı düşünülür ve dedikodular yayılır. Vahit ve İsneyn sorgulanır ama sorulan sorulara tutarlı cevaplar verip, kızların kaçırıldığı saatlerde başka yerlerde olduklarını kanıtlayabilirler.

Şeyh Hamza'ya yapılan ziyaret Gülizar ve Lemiye ile ilgili bir gelişme olmayınca, Lemiye'nin annesi bir komşusuna uyararak ünlü bir hoca olan Şeyh Hamza'ya gitmeye karar verir. Şeyh Hamza bu iki kadını kandırır. Kızların yaşadığını ve İstanbul'da olduğunu ama tam yerini söyleyebilmek ve kızları cinlerden, şeytanlardan kurtarabilmek için uğraşması gerektiğini belirtir. Daha önceden gazeteden bu kaçma haberini okuduğu için konuya hâkimdir. Lemiye'nin annesi ikinci görüşmeye Gülizar'ın annesini de götürür ve hocanın istediği parayı birlikte toplarlar. Şeyh Hamza bu sürede boş durmamış, araştırma yapmış ve Hayrullah Efendi ile Enis Buhari ile de görüşmüştür. Kızların Filozof'un evinde olduğunu düşünen, eve birisi geldiğinde onları şeffaflaştırdığına inanan eski vaizler bu işin çözülemez olduğunu söyler. Şeyh Hamza, onlardan aldığı bilgilerle kadınlara, kızlarının Filozof'un evinde kaldığı bilgisini satar ve aileyi inandırır.

Ali Şeref ve Selase'nin düğünü Bu sırada Ali Şeref de Selase ile artık evlenmek ister. Ailesi bu evliliğe karşı çıkar. Adı maymunlara karışmış, dinsiz bir aileden kız almak istemezler. Ali Şeref ise Mualla Efendi ve ailesini överek artık ona karışmayacaklarını, kendi istediği kızla evleneceğini söyler. Babası evlatlıktan reddedeceğini, mirastan men edeceğini söyleyerek tehdit ettiğinde de geri adım atmaz. Mualla Efendi ise çocuklara destek olur ve onlara eski geleneklere uygun, evlerinin bahçesinde, yemekli bir düğün yapar. Bir yandan da amacı Lemiye ve Gülizar'ın onların evinde olmadığını herkese göstermektir. Evin her kısmını gelenlere açacaktır. İsteyen herkesin düğüne gelebileceğini duyurur. Düğün çok kalabalık olur.

Dedikodular artar Sevgililerinin kaybolmalarından üzüntü duymaları gereken Vahit ve İsneyn'in hiç üzgün olmadıkları görülür ve evlerinden hiç ayrılmadıkları dikkat çeker. Herkes kızların Filozof'un evinde olduğuna kanaat getirir. Şüphe halinden çıkan bu düşünce yüzünden herkes Mualla Efendi'ye çatıyordu. Filozof, her an ve saat, polis veya mahallelinin evine gelebileceğini söyler. Evi istedikleri gibi aramalarına izin vereceğini de belirtir. Herkesi şaşırtan bu söz üzerine Filozof'un evine bir çok baskın yapılır. Bu baskınlarda çok defa küçük hırsızlıklar da olur ama hoşgörü ile karşılar ve hiçbir şekilde huzursuzluk yaratmaz.

Hocaların planı Bu sırada ailelerinin çaresizliklerinden faydalanan Şeyh Hamza, Hayrullah Efendi ve Enis Buhari onlara bir teklif ile gider. Filozof'un evine baskın yapıp, kızların bulunabileceği odaları okuyup, kızları görünür kılacaklarını söylerler. Filozof onları şeffaflaştırırsa da duaların etkisiyle üstesinden gelebileceklerini iddia ederler. Bunun için bir miktar para isterler, kurban kesip dağıtarak yapılması gerekenleri tamamlayacaklardır. Babalar bu işlere pek inanmasa da eşlerinin etkisiyle kabul ederler. Dediklerini yaparlar fakat kızlar yine bulunamaz. Hocalar özür dileyerek bu işten çekilirler. Aldıkları parayla kurban kestirirler. Fakirlere dağıtılması için etleri hamala yükletirler fakat kendi evlerine götürürler.

Filozof'un aldığı maymun Filozof gazete de evcil bir maymunun satıldığına dair ilan görür ve çok heyecanlanır. Hep bir maymunu olsun ve onu yakından inceleyebilsin istemiştir. Hemen verilen adrese gider. Köşkteki madamla görüşür. Maymunun adı Baron'dur ve fazlaca övülüyordur. Birçok işte mutfaktakilere yardım ediyordur. Onlara yakın zaman da ölen küçük çocuklarını hatırlattığı için sattıklarını söylerler ve pazarlıkla yüksek bir paraya satarlar. Fakat Filozof, maymunu alıp eve giderken mahalleliden gerçeği öğrenir. Çingenelerle yaşanan maymun kaybolmuş, köşktekiler de belli etmeden alıkoymuştur. Mahalleliye ve evdekilere hiç huzur vermeyen, hırsızlık da yapan bir maymundur. Mualla Efendi kandırıldığını anlar ve ödediği paradan kimseye bahsetmez. Maymun yolda türlü belalara sebep olur, zar zor da olsa eve gelirler.

Edirne'den gelen mektup Bir gün Filozof'a Edirne'den bir mektup gelir. Mualla Efendi'nin ilgileneceği düşünülendiğinden memleketlerinde meydana gelen bir olayı ona yazmak istemişlerdir. Ormanda yarı insan yarı hayvan bir canlıyla karşılaşıyorlar fakat yakalayamıyorlardır. İncelemesi ve yardım için Filozof'u çağırırlar. Filozof çok heyecanlanır ve meraklanır. Fakat ihtiyar olduğundan seyahat etmeyi ve macerayı göze alamaz. Ali Şeref'e güveniyordur ve bu işi onun halledebileceğini düşünür. Ona yüklü miktar para vererek istediği gibi kullanmasını ve işin aslını öğrenmesini söyler. Söylenenler gerçekse buldukları yarı insan, yarı hayvan varlığı getirmeye çalışacaklardır.

Ali Şeref gerçekleri öğrenir Ali Şeref yola çıkar. Bir süre sonra ilk mektubu gelir. Mektubu yazan köylülerle ormana gittiklerinde gerçekten söyledikleri canlıyı gözüyle görmüştür. Çıplak ayak koşuyor ve neredeyse çıplak halde yaşıyor, oldukça kıllı ve tüylü görünüyordur. İki ayağının üstündedir ama vahşidir. Onu henüz yakalayamamışlar ama oldukça yakınlaşmışlardır. Filozof çok heyecanlanır. Merakla ikinci mektubu bekler ama mektup bir türlü gelmez. Sonunda bir gün Ali Şeref eve döner. Köylüler onlardan para koparmak ve faydalanmak için yalan söylemişlerdir. Gerçekten yarı vahşi yarı

insan gibi görünen, neredeyse çıplak dolaşan ve oldukça kıllı olan Çingene bir genç vardır. Akli dengesi pek yerinde değildir ve çok konuşmamaktadır. Bulduğu her yerde uyumakta ve ne verirse yemektir. Bu kişiye para vererek ve seni yakalarlarsa derini yüzecekler diye korkutarak belirli saatlerde ormanda koşmasını sağlanmıştır. Ali Şeref, olayı duyan sağduyulu biri tarafından uyarılmış ve gerçekleri öğrenebilmiştir. Filozof hayal kırıklığına uğrasa da, daha fazla para kaybetmeden durumun çözülmesine memnundur.

Lemiye ve Gülizar hakkında söylentiler Mahalleden bir komşu Beykoz'da Lemiye ve Gülizar'ı gördüğünü ama hemen gözden kaybolduğunu söyler. Aynı gün ve saatlerde Vahit ve kardeşi de Beykoz'da görüldüğünden konu üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmesine rağmen kaçırılma gündeme gelir. Polise şikâyet edilir. Vahit ve kardeşi ayrı ayrı sorguya çekilir. İki de şahit bulunmuştur. Şahitlerden birisi, Vahit'i ve kucağında bebekle bir kadın görmüştür. İkincisi ise sorguda bahsetmemelerine rağmen o civarda bir eve girdiklerine şahit olmuştur. Vahit ve kardeşi hepsine birer sebep uydururlar ve polisin elinde kanıt olmadığı için haklarında işlem yapamadan çıkarılırlar. Mahallede ise Vahit'in yanında görülen çocuklu kadının Lemiye ve çocuğu olduğu konuşulur. Kızların ailesi kızları öldü mü, hayatta mı, hayattaysa nasıl bir yaşamları var sorularına cevap bulamamaktan kahrolurlar. Lemiye'nin babası ise kızının ölmüş olmasını yeğlediğini söyleyip duruyordur. O öfkeyle Filozof'un evine gidip onu tehdit eder. Ali Şeref ise onu evden uzaklaştırır.

Baron'un ölümü Baron, evdekileri bir yandan eğlendirip güldürürken, bir yandan fazla sorun yaratır. Her yeri birbirine katar. Evden kaçabildiği zamanlar komşuların evlerine, bahçelerine girip zarar verir. Filozof onu evde bağlar ve belli bir mesafeye kadar gezinebilmesine olanak verir. Fakat bir gün maymun evden yine kaçır ve komşuların evlerine gider. Bu kez verdiği hasar oldukça fazla olur. Tahammülü kalmayan insanlar toplanır ve içlerinden birisi onu vurur. Ali Şeref, maymunun vücuduna tamamen zarar vermeden son anda yetişir. Güçlerinin bir maymuna yettiğini söyleyerek onları eleştirir. Ev halkı maymunun ölümüne üzüdür. Onun cesedinin başında anıları söylenir. Filozof hata yaptığını anlar. O bile farkında olmadan, özgürlükleri savunurken bir maymunun özgürlüğünü elinden almıştır. Doğada yaşamaya uygun tabiatlı hayvanı zincire vurmuş, onun tabiatına aykırı davranmıştır. Maymunun içinin doldurulması için eczaneye gönderir ve yirmi gün sonra doldurulmuş şekilde evin bir köşesinde ona yer verir.

Filozof'a gelen davet O günlerde Mualla Efendi'ye bir mektup gelir. Mektupta, Hintli ünlü düşünürün İstanbul'a geldiğini, onunla tartışırken Türk Felsefeciler Birliği olarak yeterli olmadıklarını ve kendilerini temsil için yapılacak konferansta buluşmak üzere gelmesini rica ettikleri yazılıdır. Filozof'u, tramvaydan indiği duraktan birisi karşılayacak ve gerekli yere götürecektir. Filozof, Hintli düşünürle tanışma fırsatını kaçırmak istemez ama Ali Şeref bunun tuzak olabileceğini söyler. Filozof gitmekte ısrarcı olunca da en azından onu takip etmelerine izin vermesini ister. Ali Şeref futbolcu iki arkadaşını da olaya dahil eder. Tehlikeli bir durumda zor durumda kalmak istemiyordur. Hem adamların onları tanıma ihtimaline karşı filozofun yakın takip olayını onların yürütmesini ister.

Filozof kaçırılır Filozof, belirtilen saatte tramvaya biner ve gerekli durakta iner. Şeref'in arkadaşları dikkat çekmeden orada beklerler. Bir adam Mualla Efendi'yi karşılar ve onu bir taksiye bindirir. Kimse bu ihtimali düşünmemiştir ve bir araba ayarlamamışlardır. Şeref'in arkadaşı taksiyi kaybetmemek için arkasından koşar. Diğerleri bir araya geldiklerinde arkadaşlarını beklerler. Nihayet geldiğinde, taksiyi bir yere kadar takip edebildiğini ve aracın sonra gözden kaybolduğunu söyler. Taksinin plakasını almıştır. O gün taksiciyi ve taksiyi ararlar ama sonuç elde edemezler. Eve gittiklerinde de babasının eve gelmediğini öğrenirler. Ertesi gün taksicinin peşine düşülür. Akşama doğru bulunur fakat görünen taksi plakası aynı olmasına rağmen taksi ve şoför aynı kişi değildir. Olay çözülemez ve eve dönerler. Aramaları hiçbir çaba vermez. Beş gün olduğunda Mualla Efendi hala kayıptır ve artık evdekiler birbirlerini teselli etmekte zorlanıyordur.

Mualla Efendi'nin tutsak hayatı Mualla Efendi takside uyutulup kaçırılmıştır. Uyandıığında kendini geniş bir odada bulur. Güzel döşenmiş, temiz bir odadır ve büyük bir kitaplığı vardır. Fakat okumaktan hiç anlamayan biri tarafından basit ve alakasız eserlerden oluşturulmuş bir kitaplıktır. Odada dışarı bakıldığında parmaklık vardır ve etrafı boştur. Filozof sabırla ne olacağını beklerken bir süre sonra içeri siyahi bir adam girer ve ona efendim diye hitap ederek hizmetinde olduğunu söyler. Konuşma yetkisi yoktur. Sadece yeme içme gibi durumlarla ilgili kendisine hizmet için emir verilmiştir. Tuvalet ihtiyacı içinde odadan birlikte çıkıp bir koridordan geçiriyorlardır ve adam onu kapıda bekliyordur. Tuvaletin de parmaklıklı, küçük bir camı vardır. Kaçmaması için her şey düşünülmüştür. Mualla Efendi bir şey istediğinde odadaki zile basıyor, kapıdaki sürgü açılıyor ve uşak geliyordur. Her öğün çeşit çeşit yemeklerle onu memnun etmeye çalışıyorlardır.

Şadi Bey'in isteği Birkaç gün sonra isminin Şadi olduğunu öğrendiği Beyefendi gelir. Mualla Efendi ile ilgili söylentileri duymuştur. Onun bulduğu formülle, maddeleri altına dönüştürüp bu şekilde rahatlıkla geçinebildiğine, hiç çalışmadığına inanmıştır. Kendisi içinde bu dönüşümü yapmasını ve nasıl yaptığını öğretmesini istiyordu. Mualla Efendi böyle bir şeyin mümkün ve gerçek olmadığını söyledikçe ısrar eder ve ona birkaç gün mühlet verir. Birkaç gün sonra Mualla Efendi yine aynı şekilde konuşunca ikna olana kadar onu zorlayacağını ve mecburen yapmak zorunda kalacağını söyler. Biraz da kabalaşmaya başlamıştır. Vakti geldiğinde filozof siyahî adamın gelmediğini ve onu aç bırakacaklarını anlar. Ertesi günde aynı şekilde devam ederken aklına bir plan gelir. Hasta numarası yapar. Tuvalete gitmek için zile basar. Orada şans eseri postacının sesini duyar. Evde yaşayan bir kadının ismini söylüyor, adresi tekrar ediyordu. Filozof unutmamak için adresi tekrarlar ve ezberler. Bir fırsatını bulduğunda bu adresi çocuklarına iletmeyi düşünür. Hasta numarası yapması işe yarar. Uşak sık sık gelir ve onunla ilgilenir. Uşak yokken yürüyor, geldiğini anladığında hemen yatıyordu. Planı gereği Şadi'nin teklifini kabul ettiğini söyler.

Mualla Efendi'nin planı Filozof, zaman kazanmak için hastalık numarasını birkaç gün sürdürür. Adamın onunla işi bittiğinde öldüreceğini biliyordu. Hastalık bitince Şadi ile beraber bodrum katını gezip laboratuvar yapılması için gerekli düzeltmeleri konuşurlar. Ayrıca dönüşümler için bir sürü kimya maddesi ve eşyası listesi çıkartır. Sürekli denemeler yapar. Formül için eczaneden alınacakları belirler ve zorluk olsun diye hangi maddenin hangi eczanede daha kaliteli bulunacağını da belirtir. Yalanını uydurarak onları uzak eczanelere yönlendirir. Bu sırada Şadi listeyi tek tek kontrol ediyor ve farklı bir şey yazılıp yazılmadığına bakıyordu. Fransızca yazılmasına ve pek bilmemesine rağmen sokak veya semt ismi yazılıp yazılmadığını anlayabiliyordu. Filozof için günler böyle geçerken ve her seferinde on gün sonra bu kez altını yapabileceği yalanını uydururken Şadi'nin sabrı taşar. Artık ona çok kaba davranıyordu. Onu ölümlle tehdit eder ve son iki gün zaman tanır. Son bir liste oluşturur. Altına da görünmez mürekkeple tanıdığı olan eczacıya kaçırıldığı ve oğullarına hemen haber vermesini, onu öldüreceklerini ve son olarak bulunduğu adresi yazar.

Mualla Efendi'yi kurtarma planı Bir gün sonra geç saatlerde uyurken camdan tıklanma sesi gelir. Ali Şeref, Vahit ve İsneyn ile iki futbolcu arkadaşları gelmiştir. Tuvaletin küçük camından içeri girmeyi uygun görürler ve içeri girerler. Sürgülü kapıyı açıp Mualla Efendiyle kucaklaşırlar. Hemen bir plan yaparlar. Polis çağırmamışlardır. Adama ders vermek niyetindedirler. Plana uygun olarak Mualla Efendi zile basar ve uşağı çağırır. Oğulları silahla onu korkutur ve ne istiyorlarsa yapmasını yoksa öldüreceklerini söylerler. Uşak korkusundan her dediklerini yapar. Mualla Efendi ile Şadi'nin odasının önüne giderler. Silahlı olanlardan biri de onları takip ediyordu. Şadi odasına gelmesine çok kızır ama Filozof ona müjde verir. Altını yaptığını ve sabahı bekleyemediğinden onu çağırdığını söyler. Odasına davet eder. Odaya gittiklerinde Şadi ve Mualla Efendi altın diye eline verdiği taş üzerine tartışır. Şadi'nin başka bir şey demesine fırsat kalmadan çocuklar ortaya çıkar ve hepsi silahlarını Şadi'ye yönlendirir. Babasının ayaklarını öpmesini isterler. Ama bunu kabul etmeyince onu döverek yere yatırılır ve ayaklarına kapandırtırlar. Kemikleri zarar görene kadar tekmelere atarak döverler. Onu polise teslim etmeyeceklerini, öldürmeyeceklerini, bu halde sağlığına kavuşmasının zaten zor olduğunu söylerler. Hep birlikte eve dönerler.

Rabia'nın kıskançlığı Ev halkı çok mutludur. Filozof sağ salim eve gelebilmiştir. Bu sırada evdeki evlatlık Rabia, İsneyn'e olan aşkından iyice kıskançlık krizine girmiştir. Lemiye ve Gülizar'ın ailesine gidip itirafta bulunur. Kızları Mualla Efendi'nin evindedir. İlk günden beri orada yaşıyorlardır ve birer bebekleri olmuştur. Evin üst katında karı koca gibi oğlanlarla yaşıyordu ve Rabia'da onlara hizmet ediyordu. Aileleri, baskınlarda nasıl saklandıklarını ya da evden nasıl çıktıklarını sorunca bilmediğini söyler. Aynı evde kalmalarına rağmen o kısmı çözememiştir. Kendisi de uygun zamanlarda nereye saklandıklarını bulmaya çalışmış ama hiçbir ipucu bulamamıştır. Söylediklerini ondan duyduklarını belli etmemelerini tembihleyerek eve dönen Rabia kendini hala iyi hissetmiyordu. Çünkü Gülizar bulunsa bile İsneyn'den ayrılmayacağını biliyordu.

Gerçekler ortaya çıkar Kızların ailesi düşünür taşınır ve tatlı dille Filozof ile konuşmaya karar verir. Lemiye'nin öfkeli babası da bir süre önce öldüğü için ortalığı karıştıracak kimse yoktur. Filozof onları güzel karşılar. Kolaylıkla durumu itiraf eder. Kızların başına kötülük gelmeyeceğinden emin olmuştur. İlk günden beri kızları sakladığını, ama kendilerinin gelmiş olduğunu, kimsenin kaçırmadığını, ailelerinin zorbalıklarından kaçtıklarını anlatır. Eğer kendisi de evliliklerine karşı çıkarsa oğlanların kızları alıp olmadık yerlerde yaşamak zorunda kalacağını düşünmüştür. Bu sebeple hep çocuklarının yanında durmuştur. Birer de çocukları olmuştur. Kızların nikâhını şahitler huzurunda kendisi kıymıştır. Elindeki belgeleri resmi kuruma bildirdiğinde nikâh kayda geçecektir.

Ailelerin barışması Uzun bir konuşmadan sonra tüm aile misafirlerin huzuruna çağırılır. Karşı karşıya gelindiğinde önce birbirine yaklaşmadan, çekinerek duran kızlar ve aileleri birbirine sarılır, ağlaşır ve hasret giderir. Damatlar da ailelerin elini öper ve barışırlar. O günden sonra hep içli dışlı yaşarlar ve torunlarıyla vakit geçirirler. Ali Şeref'in ailesinin de inadı kırılır ve oğullarının evliliğini kabul ederler. Onların da bir torunu olmuştur. O kadar zaman boyunca kızların evde saklanması durumu da sonradan ailelere anlatılmıştır. Mualla Efendi'nin oturduğu ev çok önceden bir geneleve aittir. Genelev polis baskınından kurtulmak için hiç belli olmayan bir kapıyla ayrılan bir odaya sahiptir. Kapı kapandığında adeta ayrı bir daire gibi oluyordur. Bu oda, evin diğer tarafına açılan sokak kapısına sahiptir. O tarafta Mualla Efendi'nin müstemilat gibi kullandığı küçük bir yer vardır ve yaşlı bir karı koca oturuyor, kira da ödemiyorlardır. Kızlar gerektiğinde sokağa çıkmak için de bu kapıyı kullanıyor ve kılık değiştiriyorlardır. Eve baskın düzenlendiğinde de gizli odaya geçmeleri çok kolay olduğundan hiç sorun yaşamamışlardır.

TEMALAR

Dini ve geleneksel kalıplar/Bilim Bilim ve yeni fikirlerle, dini kullanan insanların ve halkın geleneksel bakış açısının karşı karşıya duruşu romandaki olayların temelini oluşturmaktadır. Romanda mahalleliyi ve dindar kesimi temsil eden karakterlerin, batıl inanç, dedikodu, gelenekler konusundaki katı ve sert tutumlarının olumsuz etkileri görülmektedir.

KARAKTER ANALİZİ

Mualla Efendi (Olgun)

Karakter Mualla Efendi içinde yaşadığı topluma farklı gelen cesur söylemleri olduğu için pek sevilmemektedir. Çevresindekilerin olumsuz tutumları ve kaba davranışlarına karşı ise hep olgun ve anlayışlı davranmaktadır. Hümanisttir ve kendi doğrularından ayrılmamaktadır. İnsanlar ve hayvanları aynı görmektedir. Ayrıca sakindir ve olumsuzluklardan kolay kolay etkilenmemekte, araştırmalarına yoğunlaşmaktadır. Derin düşünen, sorgulayan, bilime meraklı bir karakterdir. Kolay öfkelenmediği ve eşinin panik anlarında onu da sakinleştirdiği görülmektedir. Ataerkil yapıda olduğunu da tüm gününü okuyarak, düşünerek geçirip evin düzen ve işleyişini eşinden beklemeinden anlayabiliriz.

Aktivite Filozof olarak anılan Mualla Efendi günlerini okuyarak, okudukları üzerine derin düşüncelere dalarak ve yazarak geçirmektedir. Ailesi ile babasından kalma, bahçeli bir evde yaşamaktadır. Nargile içmeyi, bahçesinde vakit geçirip ağaçlarının yemişlerinden yemeyi sevmektedir. Cuma akşamları arkadaşı eski Şeyhülislam ile görüşmek için evden çıkması hariç başka bir sosyal hayatı yok gibidir. Yayınlanan kitapları vardır. Rahatlıkla evini geçindirmektedir ama bu paranın nereden geldiği pek belli değildir çünkü başka bir işi yoktur.

ÖRNEK ANILAR

Sorgulayıcı Mualla Efendi, içinde yetiştiği toplumun gelenek ve inançlarını sorgulayarak her konuda olduğu gibi üzerine derin düşünen biridir. Oğullarını sünnet ettirmemiştir. "Ne münasebet" diyordu. "Allah'ın bunca farzları ihmal edilirken, sünnetin yalnız bu kaydına bu derece dikkatli olmak neden ileri geliyor? Yavrulara Müslümanlığın ilk cezası gibi bu acıyı çektirmekte ne mana var? Tabiat vücudumuzda fazla bir şey yaratmamıştır. Böyle sanılanlar henüz vazifeleri bilinmeyenlerdir. Sünnet tıpkı dudağını yaran, yüzünü delen, bir kısım derisini yüzen ilk kavimlerin davranışlarını andıran bir vahşiliktir."

Prensip sahibi/Vicdanlı Lemiye ve Gülizar'ın Mualla Efendi'nin evinde olduğuna dair dedikodular vardır ve mahalleli ona ve ailesine rahat vermiyordu. Böyle bir ortamda ailesi razı olmamasına rağmen Ali Şeref'in kızlarıyla evlenmesine destek olması, karısı tarafından endişe ile karşılanır. Daha fazla tepki çekmekten korkmaktadır. Ama Mualla Efendi prensiplerinden ve doğru bildiklerinden taviz vermeyen biridir ve geri adım atmazarak gençlere destek olur. "Hiçbir dedikodu, hiçbir el sözü benim vicdanımca doğru saydığım bir hareketimden çeviremez."

Kibar/Sakin Mahalleden veya çevreden, kendisine ve ailesine türlü tacizler ve şiddet biçimleri ile saldırılması rağmen, Mualla Efendi şiddetten hoşlanmamakta ve olanları sakince karşılamaktadır. Kaçırılıp tehdit edildiği evden kurtarılrken de oğullarından ceza kısmını polislere bırakmasını, sorun çıkarmamalarını ister. "Rica ederim oğlum Şeref, gürültü çıkarmayınız. Buradan beni kurtarınız, çıkıp gidelim, cezayı adliye, kanuna bırakınız."

Hoşgörülü/Sakin Filozof'a göre insanlar çocukluk devrinde, henüz olgunluğa ermemiş durumdadır. Bu sebeple yaşadığı olumsuzlukları, uğradığı haksızlıkları öfkeyle değil anlayışla ve sakinlikle karşılar. Dikkatini çalışmalarına odaklar, yapılanları düşünmez. "Mualla Efendi dünya işlerine metelik vermeyen dalgın bir adamdır. Kendine karşı olan insanlığa sığmaz saldırmalara bile çok defa güler. Çünkü onun gözünde bütün insanlar acınacak akıl hastalarıdır."

Ali Şeref (Cesur)

Karakter Ali Şeref, güçlü ve cesur bir delikanlıdır. Davranışlarıyla kararlı, dürüst ve vefalı olduğu görülmektedir. Sportif vücudu ve güçlü olması nedeniyle kavgaya girmekten çekinmemekte, şiddete meyil göstermektedir. Akıllı birdir. Filozof ile ilgili birçok durumda akıllıca davranarak tedbirli davranmış, organize olmalarını sağlamıştır.

Aktivite Futbolcu olan Ali aynı zamanda boks da yapmıştır. Bu özellikleri ile mahallede tanınmaktadır. Bu sebeple çevredekilerin onunla olumsuz ilişki geliştirmek istemediği söylenebilir. Mualla Efendi'nin çocuklarının yakın arkadaşıdır. Önceden beri de Selase ile birbirlerinden hoşlanmaktadırlar. Evlendikten sonra Filozof'un evinde yaşar ve onlara olan bağlılığını her zaman gösterir.

ÖRNEK ANILAR

Güçlü Filozof dolayısıyla Vahit'e laf atarak, onu kızdırmaya çalışan kahvehanedekileri azarlayan ve çırağı tokatlayan Ali Şeref, güçlü oluşu ve sert duruşu ile dikkat çekmektedir. "Bu oğlan futbolcudur, atlettir, boksördür. Daha ne değildir ki, baksanıza aygıra benziyor. İçimizde onunla belaya girmeye kalkışabilecek bir babayığit göremiyorum."

Dikbaşı/Özgüvenli Ali Şeref, evleneceği kız konusunda ona izin vermeyen ailesine karşı gelir. Dik başlı ve kendine güvenen bir gençtir. "Yirmi üç yaşında bir gencim. Babamın beğendiği bir kızla değil, kendi zevkime göre bir güzel ile evlenmek hakkımdır. Hayatı tabiat kanunlarına göre muhakeme edemeyen eski kafa..."

Lider/Tedbirli Ali Şeref, Mualla Efendi ile ilgili durumlarda tedbirli davranan, olaylara çözüm getiren ve planı organize eden roller üstlenir. "Babamıza karşı düzenlenmiş bir komplo varsa bunu hazırlayanlar bizi tanırlar. Biz açıktan açığa feylesofun arkasından gidip de kendimizi gösterirsek ona göre tertibat alırlar, iş güçleşir."

Kararlı/Sadakatli Ali Şeref, Selase'ye olan bağlılığından ailesinin onu mirasından reddedeceği ile ilgili tehdidi önemsemmez. Aşkına olan bağlılığını sürdürür. "Ben Selase'yi dünya milyonlarına değişmem. Eviniz, bütün mallarınız sizin olsun. Sefayı hatırla oturun baba."

Enis Buhari (Tutucu)

Karakter Enis Buhari karakteri tutucu, geleneksel ve dindar özellikleri ön planda olan bir karakterdir. Değişime ve yeniliklere kapalıdır. Filozofun düşüncelerinin dini olumsuz etkilediğini düşündüğünden onu susturmak için planlar yapar ve onu taşlamaya bile kalkar. Başka düşüncelere tahammülü ve saygısı olmadığı görülmektedir. Şeyh Hamza ile kızları kayıp olan ailelerin umutlarını kullanarak para kazanmasından dolayı da güvenilmez olduğu söylenebilir.

Aktivite Camide imamlık yapan, vaaz veren Enis Buhari'nin, din adamı olarak bir çok görevi ve para kaynağı vardır. Fakat ülkesinde Cumhuriyet'in ilanı ve şeriatın kaldırılmasıyla yetkilerini kaybetmiş, geliri düşmüştür. Kendisine benzeyen ve aynı düşüncelere sahip Hayrullah Efendi ile tanışınca sık sık onunla görüşür ve sohbet ederler.

ÖRNEK ANILAR

Batıl inançlı/Tutucu Enis Buhari yeniliğe kapalı ve tutucu biridir. Gelenekler ve o güne kadar öğrendikleri bilgiler çerçevesinde düşünmektedir. Batıl inançları güçlüdür. Filozof'un şeytan olduğuna ve özel güçleri olduğuna inanmıştır ve bu fikrini hiçbir şey değiştirmez. "... Çünkü ihtiyar şeytan lazım olduğu zaman kızları şeffaf hale getirir, gözlerden kaybeder. Polis evin içini ne kadar ararsa bir şey bulamaz."

Dindar/Tutucu Enis Buhari, Filozof'un fikirlerini değiştirmek ister ve kitapta yazıklarını eleştirir. "... Bütün melekler, Adem'in huzurunda secdeye vardılar. Şeytan, aleyhüllame kibrü gururundan bu emre itaat etmedi. Cennetten kovuldu. Hasetten, yeryüzünde beniâdeme musallat oldu. Őimdi her an onları yanıltıp, Őaşırtma ile uğraşıyor. Emin olunu Feylosof Efendi, sizi de Şaşırtan odur. Bastırdığınız o küfürnağmeyi toplatıp yakınız. Din kardeşliği koruyuculuğu ile acırım size! Tövbe istiğfar ediniz."

Güvenilmez Şeyh Hamza, Hayrullah Efendi ve Enis Buhari, kayıp kızların ailelerine başvurup onları mutlaka bulacaklarına söz vermişlerdir. Ailelerden kurban ve başka şeyler için bir miktar para alırlar ve kendileri için kullanıp vaatlerini de yerine getiremezler. "Hocalar bu yenilmeye sebep göstererek birçok özürler sayıp döktükten sonra iddialarında ileri varmadılar. Paraları ceplerine indirdiler. Fukaraya dağıtacakları hilesiyle kesilmiş kurbanları hamallara yüklettiler. Evlerine aşırıldılar. Kışlık kavurma yaptılar, çömeçlere bastırdılar."